Yücel ÇAĞLAR
Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Üyesi

Enerji yatırımları için orman alanları, meralar talana açılıyor

Kaş yaparken göz çıkarmak

Enerji Piyasası Yasa Tasarısı, özellikle 'orman' sayılan alanların ormancılık dışı amaçlarla kullanılmasına yönelik izinlerin verilmesi ve/veya irtifak haklarının oluşturulması sırasında 'kamu yararının bulunması' ve 'ormanlarda yapılmasında zorunluluk olması' gibi Anayasa'da ve ilgili yasalarda bulunan, dolayısıyla yüksek yargı organlarının çeşitli kararlarına da dayanak olan kısıtlamaları yok saymaktadır.

Adı; **"Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun."** Amacı ise; **"...yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi amaçlı kullanımının yaygınlaştırılması, bu kaynakların güvenilir, ekonomik ve kaliteli biçimde ekonomiye kazandırılması, kaynak çeşitliliğinin artırılması, sera gazı emisyonlarının azaltılması, atıkların değerlendirilmesi, çevrenin korunması..."** Ancak 2005 yılında çıkarılan 5346 sayılı bu Yasa'nın **"Arazi İhtiyacına İlişkin Uygulamalar"** başlığı altındaki 8. Maddesi'nde; **"Orman veya Hazine'nin özel mülkiyetinde ya da Devlet'in hüküm ve tasarrufu altında bulunan her türlü taşınmazın bu Kanun kapsamındaki yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik enerjisi üretimi yapmak amacıyla kullanılması halinde, bu araziler için Çevre ve Orman Bakanlığı veya Maliye Bakanlığı tarafından bedeli karşılığında izin verilir, kiralama yapılır, irtifak hakkı tesis edilir veya kullanma izni verilir"** hükmüne yer verilmiştir. Şimdiyse, bu türden tesislerin yapılmasına izin verilecek yerlerin kapsamının daha da genişletilmesi öngörülmektedir.

En büyük, **"yenilebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi tesisi!"**

Enerji üretim, dağıtım ve tüketim alanlarını neredeyse tümüyle yeniden düzenlemeyi öngören **"Enerji Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı"**nda, dönemin eğilimlerine uygun olarak **"orman"** ve **"mera"** sayılan alanlar da unutulmamıştır:

-Tasarı'nın 16. Maddesi'ne göre, **"orman"** sayılan alanlarda **"yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretecek"** tesislerin yanı sıra **"...ulaşım yolları ve şebekeye bağlantı noktasına kadar ki enerji nakil hattı için..."** kullanılması amacıyla da izin verilebilecek, kiralama yapılabilecek ve irtifak hakkı oluşturulabilecektir. Ek olarak; 5346 sayılı Yasa'nın 8. Maddesi'ne göre bu tür yatırımlar için yalnızca yatırım döneminde alınacak izin, kira, irtifak hakkı ve kullanma izni bedellerinde yapılan indirim oranı 10 yıllık işletme dönemini kapsayacak biçimde genişletilmekte ve oranı da yüzde 50'den yüzde 85'e çıkarılmaktadır. Ancak Tasarı'da da, Yasa'da olduğu gibi, kimlere, nerede, ne genişlikte ormanda, hangi koşullarla ve ne denli süreli olarak izin ve/veya kullanma izni verilebileceğine, kiralama yapılabileceğine, irtifak hakkı tesis edilebileceğine ilişkin herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir. Oysa 1982 Anayasası'nda bile **"devlet ormanı"** sayılan yerlerde irtifak hakkı tesis edilebilmesi için **"kamu yararının bulunması"** koşuluna yer verilmiştir. Ayrıca 6831 sayılı Orman Kanunu'nun Anayasa Mahkemesi tarafından 2002 yılında iptal edilen ve 2004 yılında yeniden düzenlenen 17. Maddesi ile **"savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı ve katı atık bertaraf tesislerinin; sanatoryum, baraj, gölet ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim ve spor tesislerinin ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın..."**, ancak **"...Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde..."** gerçek ve tüzel kişilere bedeli karşılığında izin verilmesi olanaklı kılınmıştır.

-Tasarı'nın meralarla ilgili düzenlemesi ise ormanlara ilişkin olandan çok daha kapsamlıdır. Tasarı'nın yine 8. Maddesi'yle, 4342 sayılı Mera Kanunu uyarınca mera, yaylak, kışlak sayılan yerler ile kamunun otlak ve çayırlarında da söz konusu yatırımlar için Maliye Bakanlığı tarafından kiralama yapılması ve irtifak hakkı oluşturulması öngörülmektedir. Tasarı'nın 18. Maddesi ise Mera Kanunu'nun meraların hayvancılık dışı amaçlarla kullanılmasına olanak sağlayan 14. Maddesi'nin kapsamını genişletmektedir. Bu düzenlemenin kabul edilmesi durumunda, **"Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun talebi üzerine 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Kanunu ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu hükümlerine göre elektrik, doğalgaz ve petrol piyasası faaliyetleri için gerekli bulunan..."** yerler, hukuksal olarak **"mera"** sayılmayabilecektir.

Anayasa hiçe sayılıyor

Bilindiği gibi, Anayasa'nın 45. Maddesi'ne göre **"...tarım arazileri çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek..."** devletin görevleri arasında sayılmaktadır. Anayasa'nın 169. Maddesi'ne göre ise **"Devlet ormanları kanuna göre devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar ...kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz."** Tüm bunlara rağmen **"Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı"**yla 5346 ve 4342 sayılı yasalarda yapılmak istenen değişiklikler, bu anayasal yaptırımları, deyim yerindeyse hiçe saymaktadır.

Tasarı bu içeriğiyle yasalaştığında Anayasa'nın 45 ve 169. maddesine açıkça aykırı ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesi ile 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 1. maddesiyle de çelişik durumlar ortaya çıkacaktır. Çünkü tasarı, özellikle **"orman"** sayılan alanların ormancılık dışı amaçlarla kullanılmasına yönelik izinlerin verilmesi ve/veya irtifak haklarının oluşturulması sırasında **"kamu yararının bulunması"** ve **"ormanlarda yapılmasında zorunluluk olması"** gibi Anayasa'da ve ilgili yasalarda bulunan, dolayısıyla yüksek yargı organlarının çeşitli kararlarına da dayanak olan kısıtlamaları yok saymaktadır. Bu bağlamda, söz konusu yatırımların da **"kamu yararına olduğu"** savı sürülebilecektir. Ancak enerji piyasasının hemen hemen tüm alanlarıyla özelleştirilip ticarileştirildiği bir düzende, bu savın bir anlamı olmayacaktır. Kaldı ki ülkemizde, söz konusu yatırımların hem yapılması, hem de işletilmesi sırasında zarar görebilecek orman ve meraların sağladığı kamu yararının görece olarak daha üstün olduğu yerler de vardır. Bu durumda, açıktır ki, görece olarak daha üstün olan kamu yararına sahip varlığın ve/veya etkinliğin gözetilmesi gerekebilecektir. Ne var ki, ne 5346 sayılı Yasa'da ne de söz konusu Tasarı'da, bu gereğin yerine getirilmesini sağlayabilecek yaptırımlar bulunmaktadır.
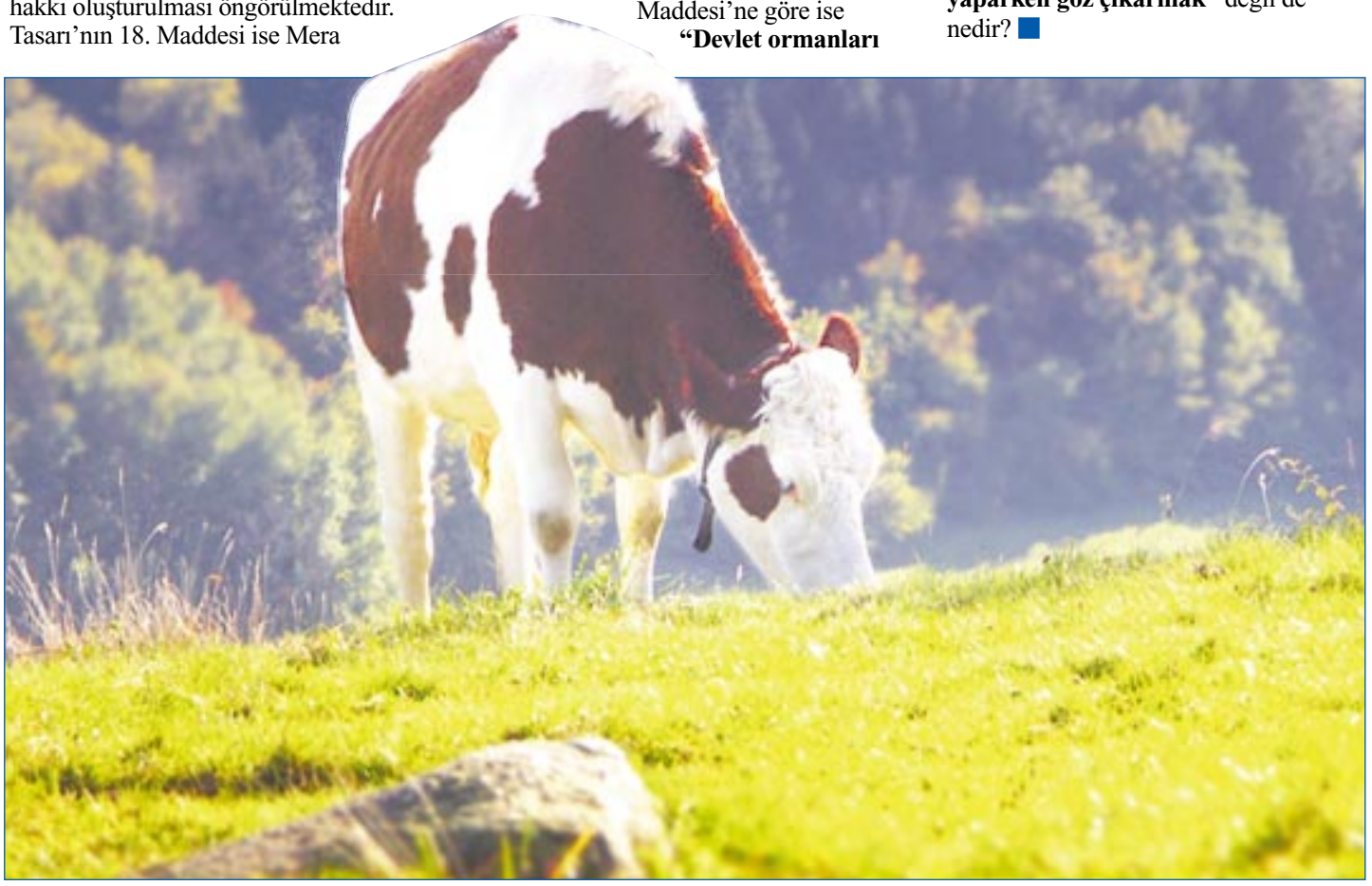
Yol açabileceği bu türden hukuksal sorunların yanı sıra **"yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanmak için"** yine **"yenilenebilir kaynak"** sayılan ormanların ve meraların yıkımına sınırsızca yol açılabilecek bir düzenleme gündemdedir. Bu, **"kaş yaparken göz çıkarmak"** değil de nedir? ■